

วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

วรรณคดีที่เกี่ยวข้องกับการติดตามผลการศึกษาของผู้รับทุนรัฐบาลไทย แบ่งออกเป็น 5 ภาคด้วยกัน ซึ่งได้แก่ ประวัติและนโยบายการส่งนักเรียนไทยไปศึกษา ณ ต่างประเทศ หลักเกณฑ์ในการจัดสรรทุนรัฐบาล การสอบแข่งขัน เพื่อคัดเลือกผู้รับทุนรัฐบาล และ รายงานการวิจัยเกี่ยวกับการติดตามผล ซึ่งผู้วิจัยจะได้รายงานแต่ละภาคติดต่อกันไป

ประวัติการส่งนักเรียนไทยไปศึกษา ณ ต่างประเทศ

ในการกล่าวถึงประวัติการส่งนักเรียนไทยไปศึกษาในต่างประเทศ อาจแบ่งออกได้เป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 สมัยกรุงสุโขทัยถึงสมัยกรุงศรีอยุธยา และตอนที่ 2 สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ถึงปัจจุบัน

ตอนที่ 1 สมัยกรุงสุโขทัยถึงสมัยกรุงศรีอยุธยา ในช่วงสมัยดังกล่าว ได้มีการติดต่อกับชาวต่างประเทศมากขึ้น เช่น สมัยกรุงสุโขทัยมีการส่งคณะสงฆ์ไปศึกษาพุทธศาสนายังประเทศลังกา และส่งคณะบุคคลไปเรียนวิชาการทำขามสังคโลกที่เมืองจีน เป็นต้น

ส่วนสมัยกรุงศรีอยุธยาที่เช่นเดียวกัน ได้มีการส่งนักเรียนไทยไปยังต่างประเทศในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช โดยที่รัฐบาลได้ให้ มงสิเออร์ เดอ ลากนี (Monsieur de Lagny) ประธานกรรมการของบริษัทอินเดียตะวันออกของประเทศไทยช่วยดูแลและจัดการศึกษาของนักเรียนไทยในประเทศฝรั่งเศส¹ จะเห็นได้ว่านักเรียนไทยได้

¹กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ แบบเรียนวรรณคดีไทย กระทรวงศึกษาธิการ สำหรับชั้นเตรียมอุดมศึกษา (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2504), หน้า 21.

เริ่มไปศึกษาคั้งแต่ยังไม่มีพุทธหรือตัวแทนประจำต่างประเทศ

การส่งนักเรียนไปศึกษาในต่างประเทศระยะนี้ไม่มีหลักเกณฑ์ปรากฏแน่นอนว่า
ได้คัดเลือกบุคคลผู้มีคุณสมบัติที่จะไปศึกษาอย่างไร หรือ ให้ไปศึกษาโดยวิธีทุนหลวง หรือ
ทุนเอกชน ทั้งนี้แล้วแต่ความพอใจของผู้มีฐานะทางการเงินหรือมีอำนาจเห็นชอบเป็นผู้จัด
การ และ กระทบเฉพาะในวงจำกัด

ตอนที่ 2 สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ถึงปัจจุบัน ซึ่งอาจแบ่งออกได้เป็น 3 ระยะ

คือ

ระยะแรก เริ่มตั้งแต่กรุงรัตนโกสินทร์ พุทธศักราช 2325 จนถึงพุทธศักราช
2432 การส่งนักเรียนไปศึกษาต่างประเทศในระยะนี้เริ่มเนื่องจากมีพระราชประสงค์ให้
บุคคลได้รับการศึกษามากขึ้น จะเห็นได้หลังจากที่รัชกาลที่ 5 ได้เสด็จกลับจากประพาส
สิงคโปร์และชวาครั้งแรกแล้ว ก็โปรดให้คัดเลือกนักเรียนส่งออกไปเรียนที่สิงคโปร์
ประมาณ 20 คน แต่เมื่อเรียนได้เพียงปีเศษก็ให้เรียกกลับกรุงเทพฯ หมด เพราะทรงหา
ครูอังกฤษมาตั้งโรงเรียนสอนภาษาอังกฤษได้แล้ว ยกเว้นนักเรียนที่เรียนชั้นสูงจำนวน 3
คน ที่ได้โปรดให้ส่งไปศึกษาต่อที่ประเทศอังกฤษ นอกจากนี้มีการส่งพระราชโอรสและ
พระบรมวงศานุวงศ์ไปศึกษายังต่างประเทศ เพื่อมาช่วยราชการพระบิดาซึ่งถือกันว่าเป็น
ธรรมเนียมประเพณีมาแต่ดั้งเดิม

ระยะที่สอง ระหว่างปีพุทธศักราช 2432 ถึงพุทธศักราช 2438 ในช่วงระยะ
เวลานี้มีนักเรียนทั้ง 2 ประเภท คือ นักเรียนไทยที่ส่งไปเรียนในประเทศยุโรปและ
นักเรียนทุนตามที่กระทรวงต้องการ

หลักฐานที่แสดงว่ามีการส่งนักเรียนไทยไปศึกษาในทวีปยุโรปในสมัยพุทธศักราช
2432 คือ กฎหมายขอมบังคับสำหรับนักเรียนสยามที่เรียนวิชาอยู่ ณ ประเทศยุโรป ซึ่ง
โปรดเกล้าให้มีขึ้นตั้งแต่วันจันทร์ที่ 6 มกราคม รศ. 108² ความว่า

²กฎหมายขอมบังคับสำหรับนักเรียนสยามที่เรียนวิชาอยู่ ณ ประเทศยุโรป, "

"...บรรดาเด็กคนไทยทั้งหลายที่ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้ออกไปเล่าเรียนวิชาอยู่ ณ ประเทศยุโรปนั้น โดยพระบรมราชประสงค์เพื่อกิจให้โตวิชา เวลาฤดูใบเชามากรุงเทพฯ จะไดทำการสิ่งซึ่ง เป็นประโยชน์แกราชอาณาจักร และบ้านเมืองต่อไป เพราะเหตุฉะนั้นจึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดเด็กคนไทยส่งออกไปเล่าเรียนวิชาและพระราชทานเงินหลวงเป็นค่าเล่าเรียน เสื้อผ้ากินอยู่เบ็ดเสร็จตามสมควร"

ต่อมาได้มีการวางระเบียบของเงินหลวงดังกล่าว เพื่อช่วยเหลือการศึกษาของนักเรียนให้ไปศึกษา ณ ต่างประเทศ ซึ่งเรียก เป็นทุนคิงสกอลาร์ชิป ในปีพุทธศักราช 2440 และเปลี่ยนเป็นทุนเล่าเรียนหลวงในปัจจุบัน

ส่วนกำเนิดทุนรัฐบาลหรือทุนตามที่กระทรวงต้องการ มีข้อสังเกตว่า ปีพุทธศักราช 2438 ได้มีการส่งเด็กไทยไปศึกษาวิชาครู ณ ประเทศอังกฤษ และต้องกลับมารับราชการเป็นครูตามความต้องการของกระทรวงธรรมการรวม 4 นาย คือ นายสนั่น (เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี) นายณกยูง (พระยาสุรินทรราชา) นายเหลื่อม (พระโกษาภินิเทศ) และนายโท (พระยาเทพศาสตร์สถิตย์)³ ซึ่งสามารถกล่าวได้ว่านักเรียนทั้ง 4 คนนี้เป็นนักเรียนทุนรัฐบาลนั่นเอง

ดังนั้นในช่วงระยะปีพุทธศักราช 2432 ถึงพุทธศักราช 2438 มีการส่งนักเรียนไทยไปศึกษาต่างประเทศด้วยทุนทั้ง 2 ประเภท คือ ทุนนักเรียนไทยที่ส่งไปเรียนในประเทศยุโรป และทุนนักเรียนตามที่กระทรวงต้องการ

ระยะที่สาม ระหว่างปีพุทธศักราช 2440 จนถึงปัจจุบัน จากหลักฐานต่าง ๆ ระบุตรงกันว่า ทุนคิงสกอลาร์ชิป หรือทุนเล่าเรียนหลวง หรือ ทุนนักเรียนที่ส่งไปเรียนในประเทศยุโรปเกิดขึ้นในช่วงเวลานี้แน่นอน คือ ในปีพุทธศักราช 2440 เพราะมีการวางระเบียบต่าง ๆ อย่างพร้อมเพียง ดัง ปรากฏในเอกสารของกระทรวงธรรมการ ดัง

³ประยูทธ สิทธิพันธ์, สร้างกรุง (พระนคร : อมรการพิมพ์, 2507),

วันที่ 23 มิถุนายน รศ. 117 (พุทธศักราช 2441) จากเจ้าพระยาภาสกรวงศ์ เสนาบดีกราบทูลในพระเจ้าน้องยาเธอกรมหมื่นสมมตอมรพันธุ์ทรงทราบฝ่าพระบาท ซึ่งมีความว่า "... เรื่องนักเรียนที่ส่งไปเล่าเรียนในต่างประเทศนั้น กระทรวงนี้ได้รับมาเมื่องบประมาณ พ.ศ. 116 และได้จัดการสอบไล่นักเรียนที่ได้ออกไป..." นักเรียนที่ส่งไปศึกษาต่อในต่างประเทศ ดังที่อ้างถึงก็คือนักเรียนทุนรัฐบาลนั่นเอง⁴

ส่วนทุนคิงสกูลาร์ชิปหรือทุนเล่าเรียนหลวงนั้นปรากฏจากถ้อยคำสรุปของศักดิ์ศรี แยมน์คิตา ซึ่งเรียบเรียงไว้เมื่อพุทธศักราช 2495 ในหนังสือเรื่องความขอพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวว่า "... ในปีพุทธศักราช 2440 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงวางระเบียบเงินทุนหลวงช่วยเหลือการศึกษาของนักเรียนให้ได้ไปเรียน ณ ต่างประเทศ เรียกกันว่า ทุนคิงสกูลาร์ชิป..."

จึงสรุปใคว่างการพระราชทานพระราชทรัพย์เพื่อส่งเด็กไทยไปเรียนต่างประเทศมีมานานแล้ว แต่เพิ่งมีการวางระเบียบการสอบแข่งขันและตั้งชื่อทุนเป็นทางการเมื่อปีพุทธศักราช 2440 นั้นเอง

หลังจากปี พ.ศ. 2440 ได้มีการสอบแข่งขันเพื่อรับทุนเล่าเรียนหลวงและทุนรัฐบาลตลอดมาจนกระทั่งในสมัยรัชกาลที่ 7 ซึ่งมีความเคลื่อนไหวที่จะวางระเบียบเกี่ยวกับการเลือกสรรคนเข้ารับราชการ⁵ โดยมีการวางพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พุทธศักราช 2471 ซึ่งมีผลบังคับใช้ในปีพุทธศักราช 2472 กำหนดให้มีกรรมการกลางเพื่อทำหน้าที่จัดสอบและส่งนักเรียนทุนรัฐบาลไปศึกษาวิชาในต่างประเทศ เรียกว่ากรรมการรักษาพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน หรือมีชื่อย่อว่า ก.ร.พ. ทำหน้าที่

⁴นางเยาว์ กากุณจนจารี "ทุนเล่าเรียนหลวง" เสรีภาพ ฉบับที่ 15, หน้า 27.

⁵บริการสวัสดิการ ก.พ., ประวัติ ก.พ. และการวางพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พุทธศักราช 2471. (พระนคร : อักษรสารการพิมพ์, 2507), หน้า 2.

จัดการศึกษาของนักเรียนทุนหลวงฝ่ายพลเรือนในต่างประเทศ⁶ ซึ่งตามนัยของพระราชบัญญัติดังกล่าว หน้าที่การสอบคัดเลือกนักเรียนเพื่อส่งไปศึกษาวิชาในต่างประเทศ ซึ่งกระทรวงต่าง ๆ แยกกันดำเนินการ คือ กระทรวงธรรมการทำหน้าที่ควบคุมด้านการศึกษา กระทรวงการต่างประเทศทำหน้าที่ดูแลทุกข์สุขของนักเรียน และ กระทรวงการคลังทำหน้าที่เกี่ยวกับการเงิน ได้เปลี่ยนให้กรมการรักษาราชสมบัติพระราชมัญฉัตริะเบียบข้าราชการพลเรือนเป็นผู้รับผิดชอบทั้งสิ้น หลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง เป็นระบอบประชาธิปไตย เมื่อพุทธศักราช 2475 แล้ว ได้มีการตราพระราชบัญญัติฉบับหนึ่งคือพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนพุทธศักราช 2476 โดยตั้งให้คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน หรือที่เรียกโดยย่อว่า ก.พ. เป็นผู้รับผิดชอบสืบต่อมาจากคณะกรรมการรักษาราชสมบัติพระราชมัญฉัตริะเบียบข้าราชการพลเรือน โดยทำหน้าที่ดูแลและจัดการศึกษาของนักเรียนหลวงฝ่ายพลเรือนเช่นเดิม โดยเปลี่ยนจากคำว่า "นักเรียนหลวงฝ่ายพลเรือน" มาเป็น "นักเรียนทุนรัฐบาลฝ่ายพลเรือน"

ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2475 เป็นต้นมาได้ปรากฏหลักฐานเกี่ยวกับรายชื่อผู้สอบได้รับทุนเล่าเรียนหลวง จนกระทั่งในปีพุทธศักราช 2508 คณะกรรมการข้าราชการพลเรือนได้ออกระเบียบว่าด้วยทุนเล่าเรียนหลวง พุทธศักราช 2508 ระบุไว้ว่า "คณะกรรมการข้าราชการพลเรือนเป็นผู้ดำเนินการสอบ กำหนดหลักสูตรและวิธีการสอบซึ่งจะประกาศเป็นคราว ๆ ไป" ดังนั้นการเปิดสอบแข่งขันเพื่อรับทุนเล่าเรียนหลวง ซึ่งหยุดไปชั่วขณะจึงได้กลับมาดำเนินการใหม่จนถึงปัจจุบัน

อนึ่ง ข้อแตกต่างประการสำคัญระหว่างทุนเล่าเรียนหลวงและทุนรัฐบาล คือ ทุนเล่าเรียนหลวงนั้นให้เป็นรางวัล เป็นเครื่องล่อใจให้นักเรียนตั้งใจเล่าเรียน โดยไม่มีพระราชประสงค์จะบังคับให้ผู้รับทุนต้องกลับมาทำงานชดเชยราชการ แม้ในปัจจุบันก็ยังคงรักษาราชประสงค์ข้อนี้ไว้เช่นเดิม ซึ่งต่างกับทุนรัฐบาลที่นำไปเพื่อมุ่งผลตอบแทน คือ

⁶ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. ประวัติ ก. พ. และ การร่างพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พุทธศักราช 2471 (พระนคร: อักษรสารการพิมพ์, 2507), หน้า 3.

ต้องการส่งนักเรียนไปเรียนในวิชาที่กำหนดเพื่อให้กลับมารับราชการ โดยต้องทำสัญญา
ผูกมัดว่าจะกลับมารับราชการเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 2 เท่าของระยะเวลาที่ไปศึกษาตาม
ระเบียบว่าด้วยการให้ข้าราชการไปศึกษา ฝึกอบรมและงาน ณ ต่างประเทศ⁷

นโยบายการส่งนักเรียนไปศึกษาต่างประเทศ

นโยบายการส่งนักเรียนไปศึกษาต่างประเทศ โดยเฉพาะในยุโรปยังไม่ปรากฏ
เป็นที่แน่ชัด แต่อาศัยการตรวจสอบจากสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ รวมทั้งพระบรมราชโองการ
ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในบางตอน พอจะสรุปได้ว่าการส่งนักเรียน
ไปศึกษาต่างประเทศในยุโรบนั้นมีนโยบายดังนี้คือ

- (1) ต้องการต่อสู้ทางการทูต เพื่อมิให้เมืองไทยตกเป็นเมืองขึ้นของชาวยุโรป⁸
คือ ต้องการเป็นเอกราชนั่นเอง เป็นพระบรมราชาบายของรัชกาลที่ 4 มาแต่เดิม
- (2) ต้องการเรียนวิชาสมัยใหม่ของชาวยุโรปเพื่อนำมาพัฒนาบ้านเมือง
- (3) เพื่อเป็นการกุศล

ส่วนนโยบายข้อ (2) และ (3) นั้น เป็นพระบรมราชาบายของรัชกาล
ที่ 5 ซึ่งได้ดำรงความมุ่งหมายทั้ง 3 ประการมาจนถึงปัจจุบัน

นโยบายการส่งนักเรียนไปศึกษาต่างประเทศ ซึ่งถือว่าเป็นการต่อสู้ทางการทูต
ไม่ปรากฏหลักฐานหรือพระบรมราชโองการโดยแน่ชัด เพียงแต่อาศัยภาวะประเมินจากสิ่ง
แวดล้อม จากเหตุการณ์ต่าง ๆ ดังนี้คือ

- (1) เหตุการณ์ในยุโรป
- (2) เหตุการณ์รอบเมืองไทย
- และ (3) เหตุการณ์ในเมืองไทย

⁷ ประวิณ ณ นคร, ประมวลปัญหาและทางปฏิบัติตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน (พระนคร . บริการสวัสดิการ ก.พ., 2516), หน้า 71.

⁸ ดิเรก ชัยนาม, ประวัติศาสตร์สงครามโลกครั้งที่ 2 เล่ม 1 (พระนคร :
สื่อการค้า, 2509), หน้า 36.

ซึ่งกล่าวเป็นลำดับได้ดังนี้

1. เหตุการณ์ในยุโรป ประมาณปี คริสตศักราช 1756-1763 (พ.ศ. 2299-2306) ในปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา

1.1 มีการแข่งขันกันทางอุตสาหกรรมในทวีปยุโรประหว่างประเทศอังกฤษและประเทศฝรั่งเศส เพราะประเทศทั้งสองต่างก็ต้องการวัตถุดิบและตลาดจำหน่ายสินค้าจากประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก⁹ โดยที่ประเทศทั้งสองดำเนินการในรูปของการทำสัญญาค้าขายกับต่างประเทศ ควบคู่กันไปกับการเผยแพร่ศาสนา ซึ่งการกระทำดังกล่าวชาวยุโรปมักจะเอาเปรียบในด้านการค้า และแนะนำเชิงบังคับประเทศด้อยพัฒนาให้นับถือศาสนาตามแบบตน จึงเป็นเหตุให้เกิดการทะเลาะวิวาทกันและชาวพื้นเมืองฆ่าชาวยุโรปตาย ดังนั้นชาวยุโรปเห็นเป็นโอกาสจึงนำเอากำดังทหารซึ่งมีมากกว่า ยึดประเทศเหล่านี้เป็นเมืองขึ้น และสิทธิการค้าเมืองขึ้นก็เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ โดยมีคาคคึกมาก่อนเลย ซึ่งเหตุการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้รัชกาลที่ 4 ทราบได้จาก หมอ ฮาวส์ ซึ่งเป็นผู้แปลนิตยสารต่างประเทศให้พระองค์ทราบอยู่เสมอ

1.2 เหตุการณ์รอบเมืองไทย เช่น อินเดียน พม่า และญวนถูกฝรั่งเศสยึดเป็นเมืองขึ้นหมด โดยเฉพาะจีนต้องยกเกาะฮ่องกงให้อังกฤษเพราะแพ้เรื่องสงครามฝิ่น

1.3 เหตุการณ์ในเมืองไทยในระยะต้นของรัชกาลที่ 4 คือปีพุทธศักราช 2398 ประเทศไทยก็ได้เสียดินแดนบางส่วนของประเทศซึ่งอยู่ในความปกครองของไทยให้กับประเทศฝรั่งเศส นอกจากนี้ในรัชกาลนี้มีฝรั่งมาติดต่อค้าขายมากเป็นกรณีพิเศษ จึงจำเป็นต้องรู้ภาษายุโรปเพื่อความเข้าใจกันดีในด้านการค้าขาย และเพื่อเชื่อมสัมพันธ์ไมตรีต่อกัน และเพื่อการเตรียมตัวรับสถานการณ์ข้างหน้าอีกด้วย ดังบทความที่กล่าวไว้ "...ผู้ยิ่งใหญ่ทั้งสามของเมืองไทยได้แก่ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระปิ่นเกล้า และสมเด็จพระบวรรมมหาสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) เห็นพ้องต้องกันว่าถึงเวลาแล้วที่ไทยจะต้องเร่งศึกษาศิลปวิทยาของฝรั่งให้มากที่สุด เพื่อเตรียมรับเหตุการณ์ที่

⁹สมคิด ศรีสังคม, ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจทวีปยุโรปภาคประเทศอังกฤษ เล่ม

จะเกิดขึ้นในอนาคต"¹⁰ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เตรียมรับเหตุการณ์ดังกล่าว โดยการวางแผนการศึกษาออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะแรก มีการศึกษาภาษาอังกฤษก่อนโดยมี นาง แอนนา เดียวโนเวล เป็นครูผู้ถวายพระอักษร แผนนี้ดำเนินการสำเร็จ โดยที่พระองค์สามารถทรงพระอักษรภาษาอังกฤษ ถึงขั้นอ่านออก เขียนจดหมายโต้ตอบกับชาวต่างประเทศได้ ในระยะที่ 2 นั้น ได้มีการวางแผนส่งคนไทยไปเรียนต่างประเทศเกี่ยวกับการแพทย์ เคมี และ เครื่องจักรกลรวมทั้ง เตรียมการเสด็จประพาสยุโรป เพื่อไปศึกษาถึงความก้าวหน้าทางวิทยาการต่าง ๆ แต่แผนนี้ไม่สำเร็จเพราะพระองค์เสด็จสวรรคตเสียก่อน

จากสิ่งแวดล้อมทั้ง 3 ประการนี้จึงวินิจฉัยได้ว่า การส่งนักเรียนไทยไปศึกษา ณ ต่างประเทศนั้น แม้จะมีวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ตาม แต่วัตถุประสงค์ประการที่หนึ่งก็คือ การต่อสู้ทางการทูต ไม่ต้องการให้ประเทศไทยตกเป็นเมืองขึ้นของชาวยุโรป

2. ต้องการศึกษาวินิจฉัยใหม่จากชาวยุโรป ทั้งนี้เพราะมีการค้าขายติดต่อกับชาวต่างประเทศมากขึ้น โดยคัดเลือกจากบุคคลที่มีความตั้งใจเรียนดี มีความประพฤติดี และร่างกายแข็งแรง เพื่อมาพัฒนาบ้านเมือง แม้ในพุทธศาสนาเองก็ยังกล่าวไว้ว่าบุคคลที่มีพหูสูตร ไตรูมมาก เรียนมาก มีประสบการณ์มากยอมทำความเจริญให้แก่ครอบครัวและบ้านเมืองทุกคน

3. เพื่อเป็นการกุศลแก่เด็กไทยทุกคนไม่เลือกว่ายากดีมีเงิน เพื่อนำความรู้มาประกอบอาชีพส่วนตัว และช่วยเหลือประเทศชาติ จึงจะเห็นได้จากหนังสือกราบบังคมทูลของคณะกรรมการจัดส่งนักเรียนหลวงไปศึกษา ณ ต่างประเทศ ถวายองค์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2469 ว่า

¹⁰ ประยุทธ์ สัทธพันธ์ สร้างกรุง, หน้า 592.

"...อนึ่ง พระราชดำริว่านักเรียนทุนรัฐบาลส่งไปโดยสอบไล่สกอลาร์ชิปทุก ๆ ปีนั้น ไม่ควรใ้หมาเกี่ยวกับ การส่งนักเรียนไปเรียนสำหรับกลับมารับราชการ ทรงเห็นว่านักเรียนสกอลาร์ชิปนั้น เป็นการอุดหนุนสาธารณะ"

อนึ่ง ในปัจจุบันรัฐบาลได้ส่งทั้งนักเรียนทุนรัฐบาลและทุนเล่าเรียนหลวงไปศึกษาต่างประเทศ โดยนอกจากจะมุ่งหมายให้ได้มาซึ่งผู้มีสติปัญญาสูง มีความรู้ความชำนาญในสาขาวิชาการต่าง ๆ เป็นอย่างคืบแล้ว ทางราชการยังหวังว่าในอนาคตนักเรียนที่ส่งไปเหล่านี้ จะเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติอย่างน้อย 3 ประการ คือ

1. เป็นผู้ได้รับการศึกษาจากสถาบันการศึกษาที่มีความรู้สูงที่สุดเท่าที่สามารถจะหาความรู้ได้ และมีประสบการณ์ในงานวิชาชีพนั้น ๆ อย่างเหมาะสม
2. เป็นผู้มีความมุ่งหมายอย่างแรงกล้าที่จะช่วยพัฒนาประเทศชาติ
3. มีความประพฤติเป็นแบบอย่างที่ดี มีคุณสมบัติที่จะเป็นผู้นำที่ดีในอนาคต เช่น มีจิตใจเข้มแข็ง มีความซื่อสัตย์ไว้ใจได้ มีความมัธยัสถ์ มีความพยายามสูง มีความมุ่งหมายที่จะต่อสู้และแก้ปัญหาของชาติ มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยและมีบุคลิกลักษณะดี เป็นต้น¹¹

หลักเกณฑ์ในการจัดสรรทุนรัฐบาล

ในการพิจารณาจัดสรรทุนรัฐบาลประจำปีงบประมาณของแต่ละปี ได้จัดสรรโดยมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณา¹² ดังนี้คือ

¹¹ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, กองการศึกษาต่างประเทศ, คู่มือของสำนักงานผู้ดูแลนักเรียนในสหรัฐอเมริกา ไข่ปฏิบัติการดูแลนักเรียนทุนรัฐบาลและทุนเล่าเรียนหลวง (กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2518) หน้า 1

¹² สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, กองวิชาการ, "หลักเกณฑ์การพิจารณาจัดสรรทุนรัฐบาล," แผนปฏิบัติงานประจำปีงบประมาณ 2516 (กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2516), หน้า 8.

1. พิจารณาให้ความสำคัญแก่ทุนซึ่งจะมีผลเป็น "ตัวคูณ" เช่นทุนซึ่งให้กับผู้เป็นอาจารย์เพราะภายหลังจากสำเร็จแล้ว ผู้รับทุนสามารถกลับไปสอนนักเรียนได้เป็นจำนวนมาก มากกว่าทุนที่จะเป็น "ตัวบวก" เช่นทุนที่ให้กับผู้รับทุนซึ่งมิใช่อาจารย์เพราะเมื่อสำเร็จแล้วเท่ากับได้ผลตามมาคือผู้รับทุนคนนั้นเพียงคนเดียว กล่าวคือ พิจารณาให้ทุนแก่สถาบันอุดมศึกษาได้รับประมาณหนึ่งในสามของทุนที่จัดสรรให้ทั้งหมด

2. พิจารณาถึงความต้องการกำลังคนในคานต่าง ๆ ของส่วนราชการที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

3. พิจารณาถึงสาขาวิชาที่เป็นงานหลักหรืองานสำคัญของส่วนราชการตามความจำเป็น

4. พิจารณาจัดสรรทุนเพื่อส่งบุคคลไปศึกษาในระดับปริญญาโท หรือในกรณีที่มีความจำเป็นพิเศษจะต้องศึกษาในระดับปริญญาตรี เพื่อกลับมาปฏิบัติงานในส่วนราชการทั่วไป สำหรับการศึกษาระดับปริญญาเอกนั้น จะพิจารณาให้เฉพาะสถาบันอุดมศึกษาหรือส่วนราชการทั่วไปที่มีความจำเป็นต้องทำการวิจัยชั้นสูง เท่านั้น

5. พิจารณาจัดสรรทุนไปศึกษาในสาขาวิชาที่ไม่มีการสอนภายในประเทศหรือมีการสอนแต่ไม่เพียงพอต่อความต้องการในระดับและเนื้อหาของวิชา

6. พิจารณาจากสถิติและข้อมูลต่าง ๆ ประกอบคือ

6.1 ทุนซึ่งได้เคยพิจารณาจัดสรร ให้แล้วแต่ไม่มีผู้สอบได้ หากส่วนราชการแสดงความจำนง ขอรับจัดสรรอีกก็จะพิจารณาสนับสนุน

6.2 จำนวนข้าราชการที่มีวุฒิในสาขาวิชาที่ขอรับจัดสรรทุนของส่วนราชการต่าง ๆ

6.3 จำนวนข้าราชการในส่วนราชการต่าง ๆ ที่กำลังศึกษาวิชาต่าง ๆ อยู่นต่างประเทศ

6.4 สถิติจำนวนทุนรัฐบาลที่ส่วนราชการต่าง ๆ ได้รับ

6.5 จำนวนทุนที่ส่วนราชการต่าง ๆ ได้รับความช่วยเหลือจากต่างประเทศ

การสอบแข่งขัน เพื่อคัดเลือกผู้รับทุนรัฐบาล

การคัดเลือกผู้รับทุนรัฐบาลนั้น ใช้วิธีการสอบคัดเลือกมาเป็นเวลานานแล้ว ทั้งนี้ปรากฏหลักฐานจากแจ้งความกระทรวงธรรมการ แผนกรมศึกษาธิการ เรื่อง การสอบเพื่อเลือกนักเรียนซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้ไปศึกษาวิชา ณ ยุโรป¹³ โดยกำหนดคุณสมบัติของผู้สอบว่าต้องเป็นชาวสยาม อายุไม่เกิน 20 ปี และต้องสอบวิชาต่าง ๆ ดังนี้ คือ

- (1) อ่านหนังสือภาษาอังกฤษ พร้อมทั้งแปล
 - (2) เขียนตามคำบอกภาษาอังกฤษ
 - (3) ไวยากรณ์ และ เรียงความภาษาอังกฤษ
 - (4) เลขคณิตวิธี และภาษาอังกฤษตั้งแต่บวก ลบ คูณ หาร ถึงทศนิยม
 - (5) แปลไทยเป็นอังกฤษ แปลอังกฤษเป็นไทย
 - (6) เรียงความภาษาไทย
 - (7) ความรู้สามัญ (คำถามคำตอบใช้ภาษาไทย)
- และ (8) พูดภาษาอังกฤษ

ผู้ที่สอบได้รับทุน คือ ผู้ที่ทำคะแนนได้สูงสุด และจะได้รับพระราชทานทุนเป็นเงินค่าเล่าเรียน 1,200 ปอนด์ เพื่อไปศึกษาวิชา ณ ยุโรป

สมัยต่อมา การคัดเลือกยังคงใช้วิธีการสอบเช่นเดิมแต่ได้เปลี่ยนแปลงคุณสมบัติของผู้สอบเพิ่มเติม เช่น ปีพุทธศักราช 2480 ได้กำหนดคุณสมบัติผู้สมัครสอบว่าต้องไม่เคยได้รับทุนรัฐบาลไปศึกษาวิชา ณ ต่างประเทศมาก่อน กำหนดอายุ และความรู้ไวยากรณ์ ส่วนวิชาที่สอบนั้นแบ่งออกเป็น 2 ภาค คือ

¹³ "การสอบเพื่อเลือกนักเรียนซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้ไปศึกษาวิชา ณ ยุโรป," ราชกิจจานุเบกษา (เล่ม 14 พุทธศักราช 2440) หน้า 797.

(1) ภาควิชาการ แบ่งเป็น

- 1.1 วิชาเฉพาะสำหรับหน่วยที่จะไปศึกษา 2 วิชา สอบทั้งข้อเขียนและปากเปล่า
- 1.2 วิชาภาษาอังกฤษ สอบทั้งข้อเขียนและปากเปล่า

(2) ภาคปฏิบัติการ แบ่งเป็น

- 2.1 ระเบียบปฏิบัติราชการ
- 2.2 สัมภาษณ์

เกณฑ์การตัดสินคือ จะต้องสอบผ่านทั้งสองภาคให้ร้อยละ 50 ขึ้นไป ผู้ได้รับทุนคือผู้ที่ได้คะแนนรวมทั้ง 2 ภาค เป็นเยี่ยม อนึ่ง ถ้าคะแนนรวมของผู้สอบเท่ากันใช้วิธีการตัดสิน โดยสอบสัมภาษณ์ เกณฑ์การตัดสินดังกล่าว ใช้มาจนกระทั่งในปีพุทธศักราช 2494 จึงได้เปลี่ยนเกณฑ์ตัดสินจากเดิมคือจากร้อยละ 50 มาเป็นร้อยละ 60

ปีพุทธศักราช 2504 ได้มีการเปลี่ยนแปลงวิชาที่สอบจากวิชาการ ระเบียบปฏิบัติราชการมาเป็นวิชาสังคมศึกษา ซึ่งวิชานี้ได้ใช้สอบกันมาเป็นเวลาหลายปี จนกระทั่งได้ยกเลิกไปในปีพุทธศักราช 2510 โดยเปลี่ยนมาสอบวิชาความรู้ทั่วไปแทน ซึ่งสาเหตุที่เปลี่ยนมาเป็นวิชาความรู้ทั่วไปเพราะผู้เข้าสอบแต่ละคนมีพื้นฐานความรู้ทางสังคมศึกษาแตกต่างกัน ซึ่งทำให้เกิดความไม่ยุติธรรมต่อผู้เข้าสอบ ส่วนวิชาความรู้ทั่วไปนั้นวัดความสามารถในการศึกษาเหตุผล ความเข้าใจ และการวิเคราะห์ปัญหาทั่วไปในวงกว้าง ซึ่งให้ความยุติธรรมต่อผู้เข้าสอบได้ดีกว่า

ปัจจุบัน ได้มีการกำหนดคุณสมบัติของผู้สมัครสอบเพิ่มเติมอีกว่าจะต้องเป็นผู้มีผลการเรียนเฉลี่ยตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 2.5 หรือร้อยละ 70 ขึ้นไปเพื่อเป็นการคัดเลือกบุคคลไว้ชั้นหนึ่งก่อน และเป็นการลดค่าใช้จ่ายในด้านการค้าดำเนินการสอบด้วย ส่วนหลักสูตร เปลี่ยนเป็น 3 ภาค ดังนี้ คือ

1. ภาควิชาทั่วไปแบ่งเป็น
 1. ความถนัดเชิงวิชาการ (Scholastic Aptitude Test)
 2. ภาษาอังกฤษ (English Proficiency Test)
2. ภาควิชาเฉพาะ ซึ่งกำหนดแตกต่างกันไปในแต่ละสาขาวิชา
- และ 3. สัมภาษณ์

ทั้งนี้ เกณฑ์การตัดสิน ก็ได้เปลี่ยนแปลงเป็นผู้สอบได้ ต้องได้คะแนนรวมทุกภาค ไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 โดยได้คะแนนรวมในแต่ละภาคไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 และผู้มีสิทธิ์สอบสัมภาษณ์คือผู้ที่ได้คะแนนรวมทั้ง 2 ภาคแรกไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 ในกรณีมีเพียงคนเดียว ผู้ได้รับคะแนนรวมทั้งสามหมวดสูงสุด เป็นผู้ได้รับทุนรัฐบาล ถ้ามีมากกว่าหนึ่งทุน ผู้ได้รับคะแนนรวมทั้งสามหมวดรองลงมา เป็นผู้ได้รับทุนตามลำดับ

รายงานการวิจัยเกี่ยวกับการติดตามผล

จากการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องการติดตามผลนั้น ปรากฏว่ามีมากมายทั้งภายในและภายนอกประเทศ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการติดตามผลการปฏิบัติงานจากผู้สำเร็จการศึกษาแล้ว เช่น การสำรวจสถานะผู้ที่เรียนสำเร็จปริญญาตรีวิชาการศึกษตั้งแต่ปีการศึกษา 2497-2503 ที่ วนิดา นีโลคม, ม.ล. ตูย์ ชุมสาย, และ สวัสดิ์ ประทุมราช¹⁴ ได้ทำการวิจัยไว้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทราบผลการปฏิบัติงาน และภาวะความเป็นอยู่ของผู้สำเร็จเพื่อเป็นแนวทางส่งเสริมหรือแก้ไขการสอน ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังบัณฑิตจำนวน 1,743 ราย ซึ่งสำเร็จจากวิทยาลัยวิชาการศึกษาระธานมิตร ปทุมวัน และบางแสน

¹⁴วนิดา นีโลคม, ตูย์ ชุมสาย, ม.ล., และสวัสดิ์ ประทุมราช, "การสำรวจสถานะผู้ที่สำเร็จปริญญาตรีวิชาการศึกษา ตั้งแต่ปีการศึกษา 2497-2503" คณะวิจัยการศึกษาวิทยาลัยวิชาการศึกษาระธานมิตร, 2505.

ตั้งแต่ปีการศึกษา 2497-2503 และส่งแบบสอบถามอีกชุดหนึ่งไปยังผู้บังคับบัญชาของ
 บัณฑิตแต่ละคน จากการส่งแบบสอบถามให้บัณฑิตปรากฏว่า ได้รับคืนมา 1,139 ราย
 หรือประมาณร้อยละ 74 ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ คือ บัณฑิตได้ทำงานเกี่ยวกับการสอน
 ในสถานศึกษาต่าง ๆ มีความมั่นคงในอาชีพ สามารถนำหลักการสอนที่ได้ศึกษาไปปฏิบัติ
 จริง และมีความพอใจในหน้าที่ที่รับผิดชอบ การติดตามผลการทำงานเช่นเดียวกัน ซึ่ง
 ติดตามจากผู้สำเร็จการศึกษาจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยศรีนครินทร
 วิโรฒ ที่เสริมจิต ชูพินิจ¹⁵ ได้ทำการวิจัยจากผู้จบจากสถาบันทั้ง 2 เฉพาะสาขาวิชา
 บริหารการศึกษา โดยทำการวิจัยจากกลุ่มตัวอย่าง 519 คน และใช้แบบสอบถามเป็น
 เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งได้รับกลับคืนมาร้อยละ 64.16 พบว่า บัณฑิต
 ส่วนใหญ่เป็นข้าราชการทำงานด้านบริหาร สังกัดกรมวิสามัญศึกษา สำนักงานปลัด
 กระทรวงศึกษาธิการ และกรมการฝึกหัดครูตามลำดับ บัณฑิตเห็นว่าวิชาความรู้และ
 ประสบการณ์ที่ได้จากการศึกษาในสาขาวิชาบริหารการศึกษา สามารถนำไปใช้ในการ
 ปฏิบัติงานพอประมาณ และเห็นว่าควรมีการปรับปรุงคุณภาพและปริมาณของผู้สอน ตลอดทั้ง
 การสอนควร เน้นภาคปฏิบัติให้มากกว่าภาคทฤษฎี ในด้านการติดตามผล เฉพาะบัณฑิต
 ครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คุณภาพของบัณฑิตครุศาสตร์เกี่ยวกับความสามารถใน
 การปฏิบัติงานที่ วิไลวรรณ เจริญพงษ์¹⁶ ได้วิจัยไว้ โดยใช้แบบสอบถามชนิดมาตราส่วน
 ประเมินค่าความสามารถในการปฏิบัติงาน 6 ด้าน คือ ด้านความรู้ความสามารถทางวิชา
 การ ความสามารถพิเศษ วิธีการสอน บุคลิกภาพ มนุษยสัมพันธ์ และทัศนคติต่ออาชีพครู

¹⁵ เสริมจิต ชูพินิจ, "การสำรวจการทำงานของบัณฑิตสาขาบริหารการศึกษา" (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2514), (อัครสำเนา).

¹⁶ วิไลวรรณ เจริญพงษ์, "การติดตามผลการปฏิบัติงานของบัณฑิตครุศาสตร์" (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2515), (อัครสำเนา).

โดยให้บัณฑิตครุศาสตร์ เป็นผู้ประเมินความสามารถของตนเอง และผู้บังคับบัญชาของบัณฑิต
 อังกล่าว เป็นผู้ประเมินความสามารถของบัณฑิต ผลการวิจัยพบว่าบัณฑิตส่วนใหญ่สอน
 ตรงตามสาขาวิชาเอกและวิชาโทที่เรียนมา บัณฑิตแต่ละรุ่นและแต่ละสาขาวิชา มีความ
 สามารถในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน และบัณฑิตพอใจในความสามารถของบัณฑิต
 ด้านการติดตามผลการปฏิบัติงานเช่นเดียวกัน แต่เป็นการติดตามผล เฉพาะแพทย์ผู้สำเร็จ
 จากคณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ และโรงพยาบาลนคร
 เชียงใหม่ ซึ่ง ภาวิณี อริยกุลกาญจน์¹⁷ ได้ทำการวิจัยไว้ โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง 512
 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และได้รับกลับคืนมาเพียง
 ร้อยละ 79.5 พบว่าบัณฑิตเกือบทั้งหมดประกอบอาชีพแพทย์ และส่วนใหญ่ทำงานในเมือง
 ในโรงพยาบาล และโรงเรียนแพทย์มากกว่าในศูนย์บริการอนามัย และสถานีนโยบาย
 งานหลัก คือ ด้านการตรวจรักษาและป้องกันโรค นอกจากนี้ยังมีการวิจัยในทำนองเกี่ยว
 กัน แต่เป็นการติดตามผลของบัณฑิตคณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่ง เรือ
 อากาศโท ทวีป ศิริรัศมี¹⁸ ทำการวิจัยไว้เพื่อสำรวจการประกอบอาชีพ ลักษณะงานของ
 บัณฑิตวิทยาศาสตร์ จำนวนบัณฑิตวิทยาศาสตร์ที่ปฏิบัติงานในภาคและหน่วยงานต่าง ๆ
 และหาความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพ หน่วยงาน ลักษณะงานของบัณฑิต กับเพศ แผนกวิชา
 รายได้ วุฒิกการศึกษา และชั้นทางราชการของบัณฑิต โดยวิธีสุ่มตัวอย่างจากบัณฑิตที่
 สำเร็จการศึกษาจากคณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตั้งแต่ปีการศึกษา 2478-
 2512 จำนวน 512 คน การรวบรวมข้อมูลใช้แบบสอบถาม ซึ่งได้คืนมาร้อยละ 67.97

¹⁷ภาวิณี อริยกุลกาญจน์, "การติดตามผลบัณฑิตทางแพทยศาสตร์" (วิทยานิพนธ์
 ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
 2515), (อัครสำเนา).

¹⁸ทวีป ศิริรัศมี, เรืออากาศโท, "การติดตามผลบัณฑิตคณะวิทยาศาสตร์
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาวิจัยการศึกษา
 บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517), (อัครสำเนา).

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การทดสอบค่าไคสแควร์พบว่าบัณฑิตส่วนใหญ่ประกอบอาชีพใน
 กรุงเทพฯ และอยู่ในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษามากที่สุด โดยเป็นครูอาจารย์ถึง
 ร้อยละ 52.60 บัณฑิตส่วนใหญ่ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์หรือคณิตศาสตร์ ใน
 ด้านการประกอบอาชีพตามหน่วยงานต่าง ๆ และงานหลักโดยทั่วไปของบัณฑิตมีความ
 สัมพันธ์กับแผนกวิชา รายได้ วุฒิทางการศึกษา และชั้นทางราชการ เมื่อคำนึงถึงการ
 ประกอบอาชีพแล้ว พบว่ามีความสัมพันธ์ เช่นเดียวกับแบ่งตามหน่วยงาน ยกเว้นเพศ
 ส่วนการประกอบอาชีพตามภาคต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กับเพศและวุฒิทางการศึกษา

✓ ด้านการวิจัยจากต่างประเทศปรากฏว่ามีผู้วิจัยไว้มากมาย ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็น
 ไปในรูปของการประเมินผลโปรแกรมของหลักสูตร ดังเช่น การวิจัยของ เคอเคบี
 (Kirkeby)¹⁹ ซึ่งประเมินประสิทธิภาพของบัณฑิตหลักสูตรชั้นปริญญา เอกทางการศึกษาของ
 มหาวิทยาลัยมอนทานา โดยใช่ประชากรทั้งสิ้น 119 คน ที่จบหลักสูตรดังกล่าวตั้งแต่ปี
 ค.ศ. 1958-ค.ศ. 1974 ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล
 ซึ่งแบบสอบถามได้รับคืนมาร้อยละ 95.76 ผลการวิจัยพบว่าส่วนใหญ่ผู้สำเร็จการศึกษา
 พอใจในโปรแกรมการเรียนระดับปริญญาเอก และเมื่อจบแล้วส่วนใหญ่จะกลับไปทำงาน
 ที่เก่า และดำรงตำแหน่งสูงชันทางวิชาการ ในด้านวิชาที่ศึกษานั้นพบว่าวิชาพื้นฐานทั่ว
 ไปเป็นประโยชน์มากในขณะที่การวิจัยมีประโยชน์น้อยต่องานปัจจุบัน วิธีการสอนที่ดีที่สุด
 คือ การสัมมนา การอภิปราย และการทำรายงาน ตามลำดับ การวิจัยที่คล้าย ๆ กัน
 ที่ง บาเรลลา (Berella)²⁰ วิจัยไว้เพื่อประเมินผลของนักเรียนทุนช่วยเหลืออาจารย์

¹⁹Michael Scott, Kirkeby, "A Follow-up Study of the Doctor's Degree Graduates in the School of Education of the University of Montana," Dissertation Abstracts International, Vol.36 No.7 (January 1975), 4227-A.

²⁰Richard Vincent, Berella, "A Follow-up Study of Graduate Service Assistants Who Received a Master's Degree in Industrial Education from Ball State University" Dissertation Abstracts International, Vol.36 No.8 (February, 1976), 5102-A.

ซึ่งได้รับปริญญาโททางสาขาครุศาสตร์อุตสาหกรรม โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และใช้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 147 คน ซึ่งเป็นนักเรียนทุน อาจารย์ผู้ช่วยสอน (Teaching Assistant) ที่ Ball State University การวิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล โดยได้รับแบบสอบถามศึกษา 97.3 % การวิเคราะห์ใช้การอยละ และการวัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลาง ผลการวิจัยพบว่า มีผู้รับทุน 31 คนที่เรียนต่อในชั้นปริญญาสูงขึ้น และสำเร็จแล้ว ส่วนอีก 28 คน กำลังเรียนอยู่ในตำแหน่งหน้าที่ทางการงานนั้น กระจายกันอยู่ทั่วไปซึ่งในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอาชีวศึกษา แต่ส่วนใหญ่อยู่ในระดับวิทยาลัย หรือมหาวิทยาลัย งานส่วนใหญ่ที่ทำคือ ควบคุมเกี่ยวกับด้านการทดลอง ผู้รับทุนเห็นว่าหลักสูตรที่เรียนมีประโยชน์กับงาน แม้ว่าจะมีการเสนอแนะให้ผู้รับทุนได้มีโอกาสรวมในกิจกรรมการสอนมากขึ้นก็ตาม การวิจัยเพื่อประเมินผลโปรแกรมทางค่านิยมปริญญาโท และปริญญาเอกสาขาธุรกิจการศึกษาของ Arizona State University ซึ่ง ไชเกรส (Childress)²¹ ได้ทำการวิจัยไว้จากผู้ที่ยังคงศึกษาค้นคว้าในระดับปริญญาโทจำนวน 232 คน และระดับปริญญาเอกจำนวน 41 คน เป็นผู้ตอบการวิเคราะห์ใช้การอยละ ค่าเฉลี่ยและการจัดลำดับ ผลของการวิเคราะห์แบ่งเป็น 2 ด้านคือทางค่านิยมปริญญาโทและปริญญาเอก ทางค่านิยมปริญญาเอกนั้นพบว่าส่วนใหญ่ผู้ที่จบการศึกษาในระดับนี้จะเป็นผู้ช่วยศาสตราจารย์ในสถาบันการศึกษาชั้นสูงและได้เงินเดือนคิดเป็นจำนวนเงิน 15,000-19,999 ดอลลาร์ต่อปี เหตุผลเบื้องต้นที่เข้ามาเรียนมหาวิทยาลัยแห่งนี้ก็คือ ชื่อเสียงของมหาวิทยาลัยและมีทุนให้แก่นักเรียนดี ส่วนหลักสูตรนั้นดีกว่าที่อื่นโดยปานกลาง ในด้านค่าใช้จ่ายนั้นเรียกเก็บในอัตราที่เหมาะสมแล้ว การปรับปรุงการเรียนนั้นต้องมีการปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนิสิตและปรับปรุงการสัมมนาในวิชา

²¹ Mc Queen, Childress, "A Follow-up Study of Professional Graduate Programs in Business Education Arizona State University" Dissertation Abstracts International, Vol. 37 No. 10 (April, 1977), p. 6224-A.

ที่เรียน ส่วนในด้านปริญาโทนั้นพบว่าหลักสูตรในระดับนี้ไม่ได้ตอบสนองกับสภาพผู้จบการศึกษาจะต้องออกไปสอน ควรมีการลดจำนวนวิชาในภาคบังคับพร้อมกับต้องมีการสอนวิชาที่เกี่ยวกับวิธีวิจัย และวิธีการสอนเพิ่มเข้าไปด้วย อย่างไรก็ตามทั้งผู้ที่จบหลักสูตรในระดับปริญญาโท และ ปริญญาเอกส่วนใหญ่พอใจในหลักสูตรที่ศึกษามา

การติดตามผลการศึกษาในอีกลักษณะหนึ่งก็คือ ลักษณะสำเร็จการศึกษาตลอดจนประสิทธิภาพของการศึกษาในแง่เวลาที่ใช้ในการศึกษา ในปี 2504 ภิญโญ สาร²² พบว่า ในบรรดานิสิตที่ลงทะเบียนเรียนในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นิสิตร้อยละ 29.80 สามารถเรียนได้สำเร็จตามหลักสูตรโดยไม่เคยสอบตกวิชาใดวิชาหนึ่งเลย ร้อยละ 44.40 สามารถเรียนได้สำเร็จตามหลักสูตร แต่ไม่เคยตกวิชาในบางวิชา และที่เหลือคือ ร้อยละ 25.80 เป็นนิสิตที่ต้องออกกลางคันโดยไม่ได้รับปริญญาหรืออนุปริญญาเลย ซึ่งนับว่าก่อให้เกิดความสูญเสียไปทางการศึกษาเป็นอันมาก แต่การวิจัยครั้งนี้ก็ได้เปิดเผยว่าความสูญเสียเหล่านั้นเกิดในรูปใด ประชุมสุข อาชวอำรุง และ คณะ²³ จึงได้ทำการวิจัยโดยมุ่งที่จะศึกษาถึงประสิทธิภาพของโปรแกรมการศึกษาระดับอุดมศึกษาของไทย และมุ่งหาคำตอบว่าสาเหตุของการตกชั้น หรือการออกกลางคัน หรือทั้งสองประการ เป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดความสูญเสียไปทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาของไทยในช่วงปีการศึกษาตั้งแต่ 2498 ถึง 2503 ผลการวิจัย ปรากฏว่าระบบการศึกษาระดับอุดมศึกษาของไทยมีประสิทธิภาพตามที่

²² Pinyo Satorn, "An Investigation of the Success in College Study as Compared with the Pre-university Final Examination Scores of Bachelor's Degree Program Students, who left Chulalongkorn University from 1956-1960" Research Report Series of the Faculty of Education, Chulalongkorn University, Bangkok, 1961.

²³ Prachoomsuk Archava-Amrung and Staffs, "The Relationship of the University Input and Output Concerning Student Enrollment and Graduation in Thailand, 1955-1961." A Research Report, Faculty of Education, Chulalongkorn University, December, 1968.

คาดหวัง อย่างไรก็ตามก็ตีผลการวิจัยครั้งนี้ เปิดเผยให้เห็นถึงความเสียหายถึงสาเหตุของความสูญเสียทางการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยในคาบเวลาดังกล่าว เกิดขึ้นจากการตกออกจากมหาวิทยาลัยกลางคัน ส่วนการตกซ้ำชั้นเกิดขึ้นตามโอกาสเท่านั้น ค่าใช้จ่ายที่ต้องสูญเสียไปเนื่องจากนิสิตสอบตกต้องออกกลางคันในคาบหาปีการศึกษา คิดเป็นเงินประมาณ 45 $\frac{1}{2}$ ล้านบาท

ทั้งนี้ จะเห็นว่าการวิจัยที่ผ่านมา มีวัตถุประสงค์ที่จะสำรวจความก้าวหน้าของผู้สำเร็จการศึกษาในด้านผลการปฏิบัติงาน และในด้านการประเมินผลหลักสูตร แต่ยังไม่มีการวิจัยเกี่ยวกับการติดตามผลการศึกษาของผู้รับทุนรัฐบาลไทยเลย ทั้ง ๆ ที่ทุนรัฐบาลไทยได้เปิดสอบมาเป็นเวลานานไม่น้อยกว่า 40 ปี ดังนั้นผลการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยคาดว่าจะประโยชน์แก่ผู้เกี่ยวข้องกับการดำเนินการคัดเลือกผู้รับทุนรัฐบาลไทยไปศึกษา ณ ต่างประเทศ ตลอดจนเป็นแนวทางแก้ไข และควบคุมดูแลจัดการศึกษาของผู้รับทุนรัฐบาลไทยให้เหมาะสมยิ่งขึ้นต่อไป

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย